

ДОМАЋИ ЛИСТ

Цена је листу на целу годину 2 ф. на по године 1 ф.	Излази сваког 1. и 16. дана у месецу. Уредник, властник и издавалац: СТЕВАН КОЊОВИЋ учитељ.	Цена за огласе: на целој страни 8 ф. на по стране 4 ф. на четврт стране 2 ф.
---	--	---

РАДИЛО НАШЕГ НАРОДА.

„Без алата, нема заната.“
 (Нар. пословица).

Бадава је сва мудрост и знање, ако човек нема средства да изврши свој смер, још мања је корист имати га, а не знати употребити. Голим шакама и снагом, не да се ништа постићи. За сваки поједини рад — поред знања — нуждан је алат, који служи као средство, да се може сваки посао лакше обавити. Већи део рада нашег, не да се само нашом снагом произвести. Сваки занатлија потребује за свој занат посебан алат; а ако овога нема, бадава му је знање, бадава моћ. Стога је дакле подпуно оправдана она горенаведена изрека: „Без алата нема заната“.

Наше сељане у опште и можемо уврстити међу занатлије. Њихови радови ништа друго и нису него врста заната. Треба то знати: косити, денути, резати и т. д. а за све то и за остале радове треба имати алата.

Па које је алат или радило нашег сељака, којима се он при разним радњама служи? Свако то већ знаде нужне справе сељакове, које се праве од разног дрвета и разних

ковина, па зато и нами није тешко а ни нужде овде набројати. Али наш сељак има и живо радило или алат — ако га тако назвати смемо — а то су: коњи и волови; које треба сваки сељак да тимари и негује далеко боље, него што то сада у опште чине. О овоме управо и хоћемо коју да рекнемо.

Волови, нарочито коњи су десно крило сељаково. Било лето или зима, блато или сухо, ветар или киш, хвата сељак своје коњичке па тркне по потреби тамо или амо. Ако је који пољоделски рад присео, хвата их опет и ради на њима као: оре, дрља, влаци, врше и т. д. Зимом пак вуче дрва из шуме, а с' пролећа вози ђубре на њиве. Никада то дурашно марвинче и нема одмора, оно је за све спремно, што може снагом поднети и незна рећи: нећу, не могу, па макар дан и ноћ радило, а не јело нити пило.

Скоро исте услуге чине нам и волови. Истина спорије се крећу, али својом снагом надокнађују у неколико брзину коњску. Из овога видимо да се сељак не да ни замислити без коња, као ни војник без пушке, а ђак без књиге.

Покрај толика рада и услуге, што нам теглећа марва пружа, сла-

бо се сељаци човечански старају за исту. Бацимо поглед ма на које сељачко теглеће марвинче видићемо, — мало не свако — мршаво, тромо и невесело; а томе је узрок заиста слаба храна и нега.

Жалосно је али истинито, да се мало наших сељака налази, који с' јесени набаве довољну количину хране, да могу своју стоку преко зиме изхранити. Притом се слабо стока у чистоћи држи: коње кадкад а волове никад сељак не очеше, уз то слабо се у вече стере под марву слама или од сена огризина, а свако јутро неки питалу и не чисте; те онда није ни чудо што му је стока мршава, трома и невесела. Често бива да му се због тога где које марвинче ошуга, окраста, или добије коју другу болест.

Пред пролеће тек што се лед кравити почео, не имајући сељак хране за марву пустио је ову да на голомразици пасе, управо рећи: да глође! Овако слабо болешљиво марвинче тражећи храну на голомразици озебе, те ако је још и маторо — плати главом т. ј. угине.

Када наступи орање дешава се и то, да сељак често јутром рано — тобоже послом — одлази у варош, а касно ноћу кући долази. Док он у крчми пије и пева, догле му коњи везани за коли дрежде и гладни и жедни; а сутра зором упрегао их па оре. Кад је припело подне узјахао па гони на по или један сахат даљине, да их напоји, у место да је понео од куће воде у повећем чабру или омањем бурету, те не би имао нужде — ако је село или река од њиве јако удаљена — гонити већ заморену марву. За тим их пусти да пасу, у место да се побринуо за коју другу пићу. Јадно марвинче или ће сада да се одмара или ће тражити храну на голим увра-

тинама и пољу. Па тако је скоро при сваком раду, теглећа марва слабо нахрањена и напојена.

Ето видиш драги мој ратаре! како ти поступаш са твојим благом, без кога не можеш опстати, нити своју земљу обрађивати.

Нека ти — дакле — није чудо како Немац на три коња оре певајући, а ти на четир па не можеш да пустиш плуг у дубљину колико би требало; јер ти је радило слабо. Вичеш, псујеш, тучеш, коњи трзају; плуг искаче, а оплазан све то више на њиви. Нека ти није чудо, како други могу и на два вола да ору и да возе, а ти на шест па кубуриш; јер знај; да су ти људи за своје марвинче, а у своје време како зелене, тако и сухе хране набавили и тиме ју хранили и хране.

Питам те сада наш српски ратаре, кад може Немац своју стоку тимарити: зашто да Србин не може своју? Кад Немац за своје марвинче сеје зелену храну као: луцернку или црвену детелину, грахорку (сепарзета) или граховицу (вика); зашто да и ти српски пољоделче нећеш или не можеш за своје радило? Кад се Немац и други — састарају за суху храну, којом ће преко зиме изхранити, не само радила већ и сву марву своју; зашто да српски сељак онда не може?

Ако будеш тако радио оправдаћеш своје господарство над животињама, које ти је сам милостиви Бог дао да господариш. Умирићеш савест своју, јер си човечански поступио са животињом; чији живот од тебе зависи, а што је најглавније нећеш натезати с' радилем у раду.

Оволико рекох; шат би се побудио на перу вештији и о томе што бољу поуку нашем сељаку пружио.

Вел. Радинци 12/VI. 1890.

С. В. В. учитељ.

ВОЋАРСТВО.

Да нам воћке боље роде.

Није довољно само воћку добро засадити, први је пут, као што треба орезати, и тако оставити да после две, три године почне рађати и онда сваке године, да од ње очекујемо једно за другим обилна плода. Она се мора још много неговати и доста труда око ње морамо полагати, да добијемо од ње оно што очекујемо.

Између осталих радова, које морамо предузимати у току њеног раста, као и у току њеног рађања; јесте врло главан рад и заламање летораста. Ово се с тога чини, да нам воћка боље роди.

На сваком леторасту постоје листови. Оно место на леторасту, где

се завршује лист носи собом и по једно око (окце). То се око управо налази у дну листне петељке, или боље да кажем, између најдоњег дела листне петељке и самог летораста; то се место у воћарству назива пазух о листа. Ту се налази око, из кога ће да се на годину развије нов летораст, или опет око, из кога ће да се развије цвет из кога ће се плод да образује; ако из таковог ока потера цвет, онда се у месту ока каже, да је то **пуп**. Вешти воћари већ у јесен својим оштрим оком могу да распознају око од пуна, и према томе колико једних или других има на леторастима, могу у напред да пресуде, хоће ли воћка на пролеће обилно да цвета или не.

Код сваке воћке нису једнаки пупови, ни по спољнем изгледу, као ни по броју, па ни по самом месту

ПОДЛИСТАК.

„С м р т.“

Истинита прича.

Било је некако пре 20 година и то у данима између Видова и Петрова дне, кад сам изишао са покојним мојим дедом Ђурком у поље, на салаш. Ту ме је водећи кроз њиве, показивао поједино класе које је боље а које рђавије; о свачем ми је причао и ја сам га врло радо слушао, а уз то по нешто и запиткивао, на што ми је он врло радо одговарао.

Сећам се ко данас; дан ведар, сунце пече како је њему драго, ветрића ни од које стране; угрејали ваздух све се таласа, запара Госпде, мислише морати на њој, мозак uzavрети. То је било баш око

подне, упутимо се ми жетеоцима да видимо колико су жита покосили. Милина их је било издалека гледати, како њих четворица један за другим у један мах замахују косом; изгледа баш као да им ко командује. Мени се то тако допало да нисам скидао очију с њих, и чисто сам им позавидео што и ја нисам у њиховом друштву с косом у руци.

Кад им се приближимо, рећи ће им деда Ђурка:

— Сретна рада људи!

— Хвала Господару. Одговорише сви једнодушице, па и руковедачице им, које смерно испод великог сламног шешира погледају на нас. Жетеоци сташе, наслонише се на косе, и брисаше зној са чела; а руковедачице, приђоше деди и рекоше му:

где се појављују ; стога је баш тешко и описати, како пуп у опште изгледа.

Пре него што би прешли на сам начин рада, како ћемо да постигнемо на воћки, што већи број пупова, морамо да напоменемо, због лакшег разумевања, да онај летораст, односно кад већ у јесен уђе и опадне од њега сво лишће, што велимо да је гранчица, која на себи има таквих пупова а не сами очију — назива се плодном гранчицом.

Плодна гранчица јабучастог воћа (воће које у себи семе има као нпр. јабука, крушка итд.), јако се разликује од плодне гранчице коштичавог воћа (воће које у себи коштицу има, као нпр. шљива, кајсија итд.) Семенаста воћка може на себи да има плодну гранчицу од једне и више година ; на против коштичаве воћке имају плодне гранчице само од једне године т. ј. лањски летораст, који на себи пупова имају. Према овом првом и основном знању, већ у неколико можемо наше пролетње резање и да за плод у неколико удешавамо.

Па пошто је главни задатак сваког воћара, да на својим воћкама

постигне што већи број плодних гранчица, то се изискује од њега, да уме ове вештачким путем натерати, да се такви стварају. То ће пак моћи постићи на овај начин.

Плодну гранчицу да произведе код семенастих воћака, нужно је да је према облику круне у пролеће правилно с погледом на горње око орезао; и то замислимо да је ону гранчицу која иде по среди — вођицу — скратио са неколико очију. Из свих очију, које се налазе на гранчици, потекли су у овој години у пролеће са свих страна лепи летораст. Шта више, ако смо оно око мало и повредили, оно неће избити, али ће уз њега са обе стране потећи из споредних очију по један летораст. Пустимо их нека терају, и ако ће нам само једно, касније требати. Кад оба израсту у дужину за 6—8 см један летораст и то који је лепши и снажнији задржимо, а онај други оцецимо до његове основе. Кад овај један заостали летораст или пак само онај једини што је био израсте у дужини од 12—15 см. закинемо му ноктима

— Дед'те ми руку ! И пољубише га све редом у руку.

— Журите се децо. Рече им деда, данас ће кише за цело бити.

— Боме бити, господару, оваке запаре и омаре још ове године ниемо имали ; та да имамо више од овог парчета, оставили би за понедељак, ал овако није вредно, да сутра преко недеље остане нам овај стидак, па и ако се нешто и круни, неће Бог зна шта отићи у штету ; та то ће свиње и гуске све покупити ; рећи ће најстарији жетелац Сава, који је предњак међу жетеоцима био.

Рекоше још две три речи, те замахнуше косама, па одпочеше на ново рад. Ми још двапут-трипут окренуемо се око њих, те се упутимо кући на салаш. —

Није било за дуго, тек што ручасмо,

а деда ће нешто погледати к западу и рећи ће :

— Диже се од Дунава, покиснуће нам жетеоци.

Погледим на ону страну и угледам тек мали али црни облачак и што сам дужи гледао на ону страну, све ми већи и црни изгледаше.

Око три часа после подне, натушти се небо са свих страна; подиже се олујина, прах е друма се небу под облаке дигао. Видиш у околини како је руковеди дигао и расуо их по свим њивама. Готове кретине развалио. Сева, грми, пуца, е милиш пропаст света.

С прва поче по гдекоја крупна кап кише да пада, а из далека чујеш да нешто страшно хуји и шушти.

— Ево, је, повикаше сви, само да

само врх. Закидање ово иде врло лако, јер је врх још са свим зелен. Закидање ово у воћарству назива се пинцирање.

Кад први пут тако пинцирамо, воћку сваки дан мало по мало, а никако у једанпут по свим њеним врховима летораста, догодиће се често, да ће из многих горњих очију потерати на тим леторастима нови летораст, који би, да нисмо ове године главни летораст пинцирали, тек на годину у пролеће потерали. Кад ови други летораст достигну дужину од 10—12 см. тада прво оставимо најдоњи, овај нови други летораст а над њим оне оцецимо све са оним делом главног летораста на коме су израсли, а по том пинцирајмо и овај једини заостали летораст исто онако као оно први пут онај главни летораст. Ако је само из горњег ока потекао тај једини летораст, онда њега једног пинцирајмо кад доспе ону споменуту дужину.

Потекули на овом другом леторасту нови трећи летораст, то можемо исто онако чинити као и са другим пинцирањем; или их са свим

до последњег оцецимо. Опет нам остаје повећи део првог летораста, за тим на њему један део другог летораста.

Од оваковог рада постигли смо то, да заустављајући сок гонили смо више на то, да поједине очи боље храни, особито оне горње, што се налазе под другим леторастом, и ове ће да преобрази у праве пупове у след чега ћемо добити плодну гранчицу, која ће нам идућег пролећа јако да цвета. Та места обично изгледају као какве мале квргице и обично на тим квргицама по неколико година појављујући се нови и нови пупови обилно роде. Таквих места врло јасно можемо да видимо на крушковом дрвету. Ова места морају јако чувати, особито при зимњем и пролетњем резању.

Други летораст на првом пинцираном месту, оставља се за пролетње резање и удешава се према попуњавању и удешавању лепе круне.

Ако пак ма на ком делу грања избије по који заперак, из ког слепог ока, па желимо и њега да преобразимо у плодну гранчицу, то га

да Господ да буде чиста, да нам зоб не потуче.

И за толико колко ми ту неколико речи проразговоримо поче пљуштати из неба и земље, као да каблом лива. Свак се живи склања под кров.

— А наши жетеоци? Запитах ја деда Ђурку.

— Како им Бог да. Одговори деда.

Утај мах чујемо цикање руковедачица, трче из прека, преко окна као без главе, а за њима жетеоци, носећи косе на раменима. Кад дођоше до куће у којој ми бејасмо не уђоше у њу, него претрчаше другој згради — у вољујарицу, где им бијаху њихове ствари. Скупише се сви тамо, те извирују кроз врата као миши. Цеде мараме и одеће.

Пљусак не престаје, него лије, како Бог хоће.

Мени је моја околина већ досадна била, те сам гледао како бих се и ја створио међу онима преко, да их видим и чујем како они страдаше.

У два маха сам нагнуо преко, али ме деда задржа.

Међутим кад се почело мало разгљивати, уварам ја дедине очи, шчепам неко ћебенце које је било смотано на стоцу, бацим на раме, па потрч тамо. Викаше деда и остали за мном али се ја не обзирем.

Примише ме жетеоци и руковедачице радо и весело, те ми као из једног грла рекоше.

— Ето видите браца, како сељаци живе, пате се, раде, муче, па напослетку као нико, и гладни и жедни умру.

не смемо ради те цељи. просто пинцирати, јер се не ћемо помоћи ; него морамо га, кад прилично израсте, оцећи до последња два ока, разуме се кад је још летораст и кад из ова два ока избију други летораст и достигну опредељену дужину, онда се ови пинцирају и на тај начин и од овог заперка ће да постане плодна гранчица.

Кад се на овај начин тако образује плодна гранчица, можемо на њој јасно да разликујемо пуп од простог ока. Он је бубравији, пунији, већи и већма развијенији. Кад би случајно за каламљење потрефили такову калемгранчицу да оцечемо, и њоме подлогу каламили, па ако би нам се каламак ухватио и потерао, то ћемо се уверити, да из таковог пупа уместо да потече летораст, а оно се развије лист ; и тешко ће се поред њега појавити нов летораст, него ће на том остати, цвет ће се да развије, али од плода не може да буде ни разговора, него на послетку и каламак пропадне.

Плодну гранчицу да произведемо код коштичавих воћака, као код трешања, вишања, шљива, кајсија и бадема, врло је слично као и код јабучастих воћака и тако рећи у летњем заламању врхова — пинцирању — и нема битне разлике. Разлика је у зимњем или пролетњем резању, што врло добро морамо мотрити на плодне гранчице и места јер се таква баш понајвише на врховима налазе, с тога кад на таква места наиђемо, не смемо их орезати но оставити док не прецвета односно плода не донесе. Ако је такво место прецветало па плода донело није, онда се под њим до првог обичног ока, које је на згодној страни обрнуто ореже ; а ако плода, има оно морамо дочекати плод, и после овог то учинити, да добијемо лепе леторасте, да их у току лета можемо по горњем начину пинцирати, да нам на годину воћка опет роди.

Идући ћемо пут посебно говорити о пинцирању бресака.

— Па тако је то и с господом, не остану ни они док је света и века и они морају умрети, као и други људи.

— Боме тако рећи ће Сава, та нек је човек честит и поштен док је на овом свету, да може лакше пред Богом одговарати ; а Богу су сви људи једнаки. Још да није тамо правде, по овој, могли би се сви покрвити. —

Из тог разговора разврзе се други и десети разговор и о чему се ту није питало и говорило.

— Боже мој, браца, шта Ви учите у тим Вашим школама ? Запита ће ме баба Ката, „рисарска редуша“.

— Боже мој мајко, а шта би друго учинили него оно што је за живот нужно.

— Е мој синко за живот је нужно, знати добро њиву узорати, засејати, поко-

сити, оврећи у житнице сасути па добро продати ; а ја видим да господа то слабо знају.

— Уче паоре варати ; е тако је то, кад смо слепи код очију, па не умемо ништа као марва ; рећи ће Митар, други жетелац.

— Није тако браца Митре, то се не учи у школи. У школи се учи почев од Бога па о свему ономе што је добро и корисно. Да целог века поштени будемо, да оне који што не знају упућујемо и на пут изводимо ; даље учи се оно, од чега ћемо у животу да живимо и на поштен и частан начин кору хлеба да заслужимо, и радећи тако свој посао, да свима и целом народу од користи будемо. А што има бездушних и неваљалих људи, томе није школа крива. Школа никог не упућује на

ПЧЕЛАРСТВО.

Рад око пчела.

§ 17. Разноврсне Ђерзонке.

Како је Ђерзон изашао са својом летвицом на површину пчеларства и почело се рационално са Ђерзонком да ради, намах су практични пчелари покушавали из разних узрока сваки на своју руку, да удеси такову Ђерзонку, која ће му одговорити приликама и потребама пчеларским.

Тако је Берлепш први био, коме се није свиделе летвице са своје непрактичности, него их замене са оквирима. Пчелари су одма, готово махом примили оквире и на ове су главну своју пажњу обраћали, јер су брзо увидели, да ови главну улогу играју у рационалном пчеларству. И таква се кошница назва:

1. Берлепшева Ђерзонка. Саграђена је од дасака. Има облик усправљеног сандука (четворостране при-

зме). Зидови морају бити двоструки; по среди ових налази се плева, иверје, сабијена слама или баш и земља. Ово је стога, да лети јака сунчана топлота јако не утиче на једноставне даске, да не пробија у унутрашњост кошнице, јер би се унутри све пчеле од врућине погушиле; а тако исто да и за време зиме, сачува пчеле од хладноће, од које би се могле до пролећа све посмрзавати. Напред на сандуку су два лета, доње и горње. Кроз доње преко целе године пролазе, а кроз горње само лети у добу највеће наше. Одостраг су врата дуж целог сандука; и ова ваља да су двострука, из оног истог узрока, због чега су и зидови двоструки. Унутрашњост је прво била подељена на два спрата (ката), а сада се већином подељује на три спрата. У сваком се спрату налази по 8 оквира, који су горњом летвицом учвршћени у жљеботину зида и са својим спуштеним странама одстоје

зло, већ на добро. За то не треба се одма сваком поверити кад коме до потребе какве дође, него прво добро размислимо и разгледајмо коме ћемо се поверити и у свакој потреби помоћи искати.

— Јест истина, тако је то браћо, право има браца, рећи ће Сава, има неваљалаца и од оних, који школе ни видели нису; које те на зло упутио? Боже добро је то ко може само у школу. Видим ја на моме унуку Станку, дете мало, тек пошло пре 2—3 године у школу, па ти зна дете о свачему, један Бог зна више него ја старац од шездесет година. Не може сад Марко перјар. Вему на кантару да превари кад перје купује; она с њим напред перје измери па израчуна напред колико ће новца добити, кад по ово или оно прода. Кам среће да сам и ја у школу ишао не би сад

морао под старост лупати главу, колико ћемо крета хране заслужити, кад на једанајети радимо. По двапут по три морам у накрет да обиђем толику храну док у рабош не побележим, колико на нашу страну долази; а да знам записати, и читати онда уједанпут све преброј па ћеш лако израчунати. Тако је то, има браца право.

— А учите ли Ви тамо, у тој вашој школи, како изгледају виле, вештице, вампири и та колера што ноћу иде и прожди-ре свет? Запита ће баба Ката.

— Та јел она баба, она ти се одма спојила са вилама. Какве виле? Та ја сво једном ногом у гробу, па таког чуда још до данас видео нисам а жена, изиђел' ноћу само пред кућу, већ их је тесте виде.

од зидова са обе стране, нешто мало мање од 1 см толико само колико се пчеле туда провлачити могу. Кативи један од другог су одељени покретљивим преградама, које се увући и извући могу, и тиме оделити поједине спратове један од другог, да не могу пчеле из једног одељења а друго ићи, или кад се ове преграде извуку напоље, онда пак да могу из доњег у горњи прелазити и обратно.

Ако су само два одељења са 16 оквира (рамова) онда се пчеле прво сместе у доњи спрат, који се преградом одели од горњег. Ту пчеле одпочну своју градњу и лежење младих; ту се плоде, с тога се и назива ово одељење **плодиште**. Кад ово одељење зготове, припуштају се у горње одељење, тамо ће у зготовљено саће, уз нашу одређену сарадњу носити само мед, с тога се то одељење и зове **медиште**. Ако је три одељења, онда се према наши удешава и плодиште и медиште. Ако је преко целе године врло добра паша, онда су оба горња одељења медиште, а само доње плодиште а ако је паша тек од времена на време, онда су доња два одеље-

ња плодиште а само горње медиште.

Плодиште је одређено за лежење младих и за сабирање меда за ове; у овом одељењу треба да је и матица увек. Медиште је само за мед а никако и за лежење; по томе се види, да не би смели у то одељење матицу припустити. Па да не би матица и у медиште одлазила и тамо у оно саће јаја носила, употребљавали су неки пчелари тако звану **ханеманову решетку**. То је једна табла лима, изпробијана подужим јамама; па су ову таблу у место преграде утутнули између плодишта и медишта у тој цели, да се кроз прорезане рупе пчеле и горе и доле провлаче, а матица да мора остати доле, јер, пошто је она већа и крупнија, не може се провући кроз просечене рупе, те су тиме осигурали медиште од приступа матичиног а по том и од легла. Има гдекојих пчелара, који нису целу преграду замењивали ханемановом решетком, него само један део, по среди дашчица уз дуж, на једном или више места. Ма како да су ову удешавали, никад није могла потпуно да одговори цели с тога, што су процеси доста тесни, те пчеле теретне

ла. Мани се баба Като тог разговора, да те ова младеж не исеје; рећи ће Сава.

— Е виш ти њега! Ти мислиш да си сад већ шкуларош па не верујеш у то; богме има њих — далека им лепа кућа.

— Нема тога мајко, рећи ћу јој ја, о томе се само приповеда. Има људи а још више жена па се у болести, у болесним главама тако што привиди, па то онда држе по готово, а верујте ми нема тога.

— Е кад смо баш у том разговору седите браца ту доле на сламу да Вам приповедим како сам ја једне године прошао; рече Сава.

Седнем ја на сламу, преко које је ћебе било прострто поседаше сви унаоколо. Сваки је по нешто имао у руци од алата или одећа и то од кише тр'о или што друго доправљао.

Сви смо мирни, и једва чекамо шта ће нам Сава приповедати, само баба Ката она је најнезадовољнија; она је већ у напред осуђивала приповедку Савину и никакве јој важности није поклањала, али ће је ипак морати слушати, јер напоље не може, и ако је већ киша стала, јер има посла иза ужине, а и хлебац хоће да размешује да на обданици меси, да за понедељак има готовога.

— Пре 2-3 године целог пролећа па и лета терасмо коње у пашу на наше велико гробље. Истина није било слободно, али ја и Бата Берић, држећи да ноћу тамо нико несме доћи, са свим смо слободно коње тамо преко ноћи истеривали и добро их напасли. Трава велика и добра, слабо се и познало што су наша четир коња по пасла. Тако смо ми све из ноћи у ноћ у

провлачећи се кроз њих крзају своје тело и тиме пре постану неспособне за рад. А кад би се просеци проширили и матица би се могла провући, те би тиме цел са свим промашена била. Најбоље је у таким приликама — у добу највеће паше — матицу у за то нарочито зготовљен кавежчић затворити и не дати јој да носи јаја; или на други начин удесити, о чему ћемо у нарочитом одељку другом приликом опширније коју проговорити.

Ваља нам још приметити на овој кошници, да иза спољних врата непосредно до последњих оквира односно до крајнег сата морају бити и два прозора; један који ће затворити плодиште, овај према плодшту може захватати пола шупљине кошнице или две трафине и опет један горњи на медушту. Ови се с тога међу да кад отворимо спољна врата не би одма не посредно до њих дошли и друго да би могли прозоре помицати према количини пчела и саћа што већма унутра или извлачити их главним вратима ради проширења поједини им одељака. — По врх целе кош-

нице долази обичан мали кров због кише и других незгода.

Овако изгледа једна самостална берлешева ђерзонка, која се и покретати да с једног места на друго. Међутим може се упоредо направити слепљена, једну за другу, или из једна начињено, по две три и више, по читав ред, ако ћемо их на стално једно место у пчелињаку направити, да држимо а да их не преносимо с једног места на друго.

Наравно да ова кошница покрај многих добрих својих страна има и рђавих, од којих ћемо набројати само ове: прво је **скупа**, ма је готову купили или је сами правили; друго је **неудесна** за пренапаше, а код нас се на ову околност мора врло пазити — јер на осовини мед роди; треће **цео рад** око ње скопчан је **са много справа**; четврто што **прегледање** ревизија) кошнице је доста **потешка**, јер не можемо ма који оквир из унутрашњости извадити а да не покрећемо и не вадимо прво ове што су ближе нама, а то с тога пошто има у сваком спрату 8 оквира са саћем, те онај последњи, осми, што

гробљу бивали, не страхујући ни од кога; жив нико у гробље ноћу не сме, а мртви се не дижу. Једини нас Бог види. Тако је то брло пред Илић дан дотерају ја моје коње, сањем их и пустим широм; Бате нема, тако сам ко начуо да је некуд у кпирју отишао. Узнем кабаницу па ти легнем уз капелицу, ту да ми само коњи не дођу, да не тумарају по госпоцким гробовима. Како легнем тако и заспим без бригае. Кад, о неко доба ноћи, пробудим се ја, па у место лене оне синоћне месечине, небо се натупштило. баш као ово мало час овде севају муње, час засветли ми се цело гробље и у који мах боље да погледим где су коњи, а оно мрак као тесто, из далека се чује из дубока грмљавина. Пригнем главу земљи да чујем бат коња, да видим на којој су страни и јесу л' близу

где мене. По бату приметим на којој су страни; нека их, нека пасу, тамо нема штете — нису госпоцки грбови. Подигнем се, заогрнем кабаницу те ћу лећи на другу страну, на овој сам се био већ мало нажуљбио.

У тај мах погледим на страну, куд је водила она дуга стаза од капеле на горњак. Муња севну а на по стазе човек, као брата у белом покрову; уплашим се, срце ми поче јаче дупати, молим Бога да још једаред севне, да видим шта је. Баш ко уз пркос неће да сева. Избечио ја очи на ону страну, ал' не можеш видети баш ништа. Прекретим се и спустићу се да легнем, ал у тај мах опет севну, ја диже главу ал уједно спопаде и моју палицу, и баш као да угледах „смрт“ да се мени приближује. Ушла страву у мене; слуктим ја, —

стоји напред поред предњег зида где је лето, кад хоћемо да га извадимо и прегледамо и да учинимо с њим и на њему што треба, морамо прво извадити ових 7 предњим односно за њим; при том је раду велико узнемиривање пчела и потребно је једно сандуче да имамо за леђи у које ћемо смештати оквире да ту стоје, док свој посао не обавимо. Према свему томе, ипак је ово

врло удесна кошница за оног који би хтео по 20-30 комада у једну кућицу (павиљон) на стално место да смести. —

Идући ћемо се пут у краће упознати са другим врстама ђерзонака. Како се поједине праве то је немогуће описати; најбоље је од оне купити једну готову па с ње прегледати и себи таке правити.

(Свршиће се овај §.)

Р А Т А Р С Т В О.

Машина вршаћка.

Да би људи и своју снагу и снагу своје стоке одменули пронашли су разне машине (стројеве) за многовретне послове па тако исто и за пољопривреду а особито за вршидбу вршаћке машине.

Ми смо прошли пут говорили о неким вршаћкама, које људи или коњи терају, но сад нам остаје да још коју напоменемо нашим читао-

цима о парној машини вршаћки. — Ова машина у многоме олакшава људима. За сву ону летину коју пољопривредник са својих њива навезе много му мање треба времена а по том и радне снаге да је као чисту у житнице саспе.

Истина да и овде треба доста људске радне снаге, али кад се узме у обзир колико ће та радна снага уз парну вршаћку урадити и колико би људи и за колико дана би ту исту количину хране оврли без парне вршаћке, онда заиста можемо овај

на једанпут ми се учини клоца зубима. Слушам бољма: заиста клоца ал не клоца само с једне стране него, час с ове час с друге. Та мене заваарава: те погледујем сад на једну сад на другу страну — клоца брата, и то јако клоца. Уплашио се ја, капи крви у мени нема: грло ми се сасушило те све испружам гушу. То је тако могло бити за по оченаша, али заиста угледам ја из мрака „смрт“, иде мени, еј наопако шта ћу и како ћу. Колена ми клецају, ја би потрчо, али се ноге скрачале. . . . Што ја боље „смрт“ гледим то она све већма ближе мени а зубима шклоца. . . . Шта наопако, те ено јој се виде и ватрене очи. . . ја ни жив ни мртав. . . Иде у покрову, ватрене јој очи, зубима шклоца, ево је већ близу мене. . . . та готово надохват. . . Поменем бога, прикупим снагу

пченам јаче моју палицу те да измацем, ал од остраг удари о нешто и ја је испусти из руку. . . . у тај мах чух ја глас:

— Саво, та ваљда не ћеш мене?

Хтедох рећи тебе да, ал из грла ни нишнути, стала ми реч, па ни макнути.

— Ниси ли видео где су моји коњи? Проговориће поново.

— Та је си ли ти Бата, ако Бога знаш, ја ништ не видим ја сам засленио.

— Ја да, одговори он, и поче ме дикати; сад се ја мало осмелих и видех да сам се на земљу стропоштао али кад, то не знам.

Дигнем се ја, али никако до снаге, до вида, доћи, непрестано је предамном страшна слика смрти.

Седе он поред мене привуче ме доле да и ја седнем и боме прошло је и за два

проналазак као врло велику благо-
дат сматрати.

Парна вршаћка у глав-
ном се састоји из два глав-
на дела из парне маши-
не и из вршаћке.

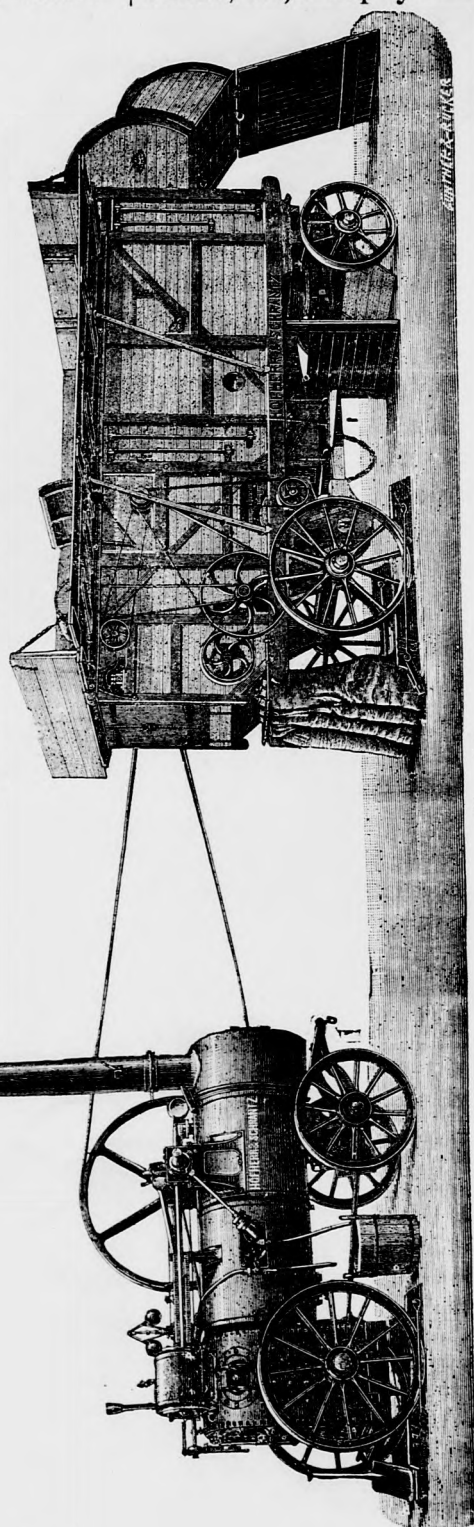
Парна машина или ло-
комобил развијајући у себи
од усуте воде пару про-
пушта ову у стублину
у којој се налази покрет-
љиви чеп. Чеп се овај про-
теже ван стублине у виду
подебље шипке која је спо-
јена са положеном осовином
на којој се са противне стра-
не налази замајни велики
точак. Цео овај локомобил
је од доброга туча на-
прављен.

Пара из казана може
само у стублину продира-
ти и својом снагом потисне
чеп у њој да се овај по-
дигне до на крај
стублине; али ујед-
но је својом шип-
ком покренула осо-
вину а ова замајни

и три оченаша,
док сам ја сасвим
себи дошао и у
место смрти пре-
д-а-мном мога ба-
ту добро распо-
знао.

Бог с тобом
Саво где би жив
човек зубима кло-
цао, та зар не чу-
јеш ено и сад и-
конице прикова-
не на крсту луп-
кају. А теби се у-
чинио да ја кло-
цам. А ватрене

очи мора бити да ти се причинило ено
ваљда од оних фењера по гробовима што

се само један-
пут уједно по-
ново потисне
натраг шипку
са чепом, ко-
ји се спусти
до дна стуб-
лине и сабије
пару која се
у њој дотле
прикупила. О-
ва тада већим
напоном поно-
во истискава
чеп врху стуб-
лине и на-
стаје онај исти
рад који се до-
гађа и при пр-
вом покрету
замајног точ-
ка. У колико
је већи напон
у толико и ја-
чи и бржи по-
крети.

Вршаћка
је направљена
од дасака и

се виде ено пред
нами. Него уе-
тај хајдмо да ја
одем до мога ше-
шира и кабани-
це тамо сам у
врх гробља оста-
вио где сам ле-
жао. Бог и вера
како изгледам,
та и мртви би се
од мене попла-
шили а не живи.

И тако нас
двојица одемо до
његове кабанице
и шешира, по-

дигнемо, заогрне се, потражимо наше ко-
ње, изгонисмо их из гробља . . . и тад

унутри многе ствари од добра кована гвожђа и челика. У вршаћки су главне ствари право млатило које је ваљкастог облика по коме се налазе зупци или шине са зупцима. Ово се млатило налази у свом омотачу које је опет снабдевано са зупцима тако да први могу својим путем пролазити кроз ове. Испод оба ова дела налази се решета и путеви за сламу. Одозго се тури у ову машину сноп одрешен и расут, млатило које се окреће дочека растрешен сноп прими га међу своје зупце и зупце свога омотача и ту га у магновењу ока свог омлату, тако да влат сатре а сламу раскида. Зрно са плевом пада доле на решета и с једног на друго па-

Слика 58.

ја био у гробљу ноћу никад више. Право људи кажу: „што није твоје не дирај!“

Но баба Ката, шта би ти урадила, да је на тебе смрт наишла као на мене? Ти би од једне видила читаву регементу.

— Та но но, да је то права наишла на тебе, не би ти ту сад цедио твој тај кошуљак.

— Е тако је то браћо, да сам ја не како стругнуо и утекао, питам ја вас, ко би могао мене разуверити да нисам у истини „смрт“ видео? Тако је то и код наших жена, виде мачку па мисле да виде медведа. Ма од чега оне направе виле,

вештице, па ето већ су сад и колеру направили да и она има ноге. Било је те колере и у наше детинство и пре нас. Знаш да ми је још мој деда Григорије приповедао како то куга и морија наиђе на људе и немиле их тлачи. Болест је то браћо кад и друге болести што наилазе на људе, па тако исто и на стоку које једна преко друге падају као муве. —

У том нам дође и мој деда Ђурка те окренуше на други разговор из њиховог детињства.

У. С.

Ст. К.

дајући чисти се од разног ђубрета или баш и дели по доброту својој на више врсте и левцима кроз рупе изилази с једне стране ове машине. Под рупама су смештене вреће у које зрно цури и пуни ове. На противној страни овог изилази слама омлаћена. Да зрно потпуно чисто изилази могуће је само тако што су у тој машини и крила удешена као на великом решету и веју зрно из плевне.

Једна машина од друге стоје у малом размаку једна од друге а спојене су са јаким кајишом који се на локомотиву налази око замајног точка а на вршаћки на точку који се налази на осовини унутрашњег млатила. Покрећући се замајни точак покреће кајишом млатило и све остале точкове које са овим у свези стоје ради одређене неке цели. Као што то у сл. 57 видимо.

Вршаћка се меће уз камаре с које се снопље баца на њу, а локомотив даље од камаре, због тога што у њему ватра гори због развијања топлоте да би ова воду у пару претварала. Колико год паром нестане воде толико одма треба надокнадити.

Људске су снаге око обе ове машине подељене; главни су радници управљач машине, машиниста, ложач, и који храни млатило — ранитељ; осим њих још поред вршаћке треба да има према величини исте 10—15—20 па и 25 особа.

Машине вршаћке нису према својим снагама једнаке; мере се по т. зв. коњским снагама тако их има од 4, 6 па и 8 коњских снага. Према томе могу и извесну количину крета

и да овршу дневно, почињући од 100 крета 200, 300 крета па и више.

Уз вршаћку је много људске снаге требало највише с тога што силну сламу дневно измлаћену из себе избади. Ова се брзо мора склањати да не би цео посао загушила. Па и томе су људи доскочили, да замену оне многе парове који ће навилјке горе на сламу, где дену, носити, направили су справу, тако звану *elevator* и тај је данашњим даном тако усавршен да га спојив са вршаћком можемо окретати ма на коју страну. Доњи се део подметне под вршаћку, где слама изалази, ова пада на неко мотовило у коме су подужи зупци учвршћени и подижући се горе собом вуку сламу горе денарошима, који је приме и одма склањају и дену. Ти се исти зупци на мотовилу враћају одоздо опет под вршаћку и поново чине ону исту услугу. С тога пак по што слама не престано излази из вршаћке мотовило је по свој својој дужини снабдевано на мањем размаку са таким зупчићима, који непрестано горе се повлачећи сламу собом вуку. Мотовило се то само тако може да окреће пошто је спојено са снагом машине вршаћке а може се и тако удесити да и коњи *elevator* покрећу и сламу горе дижу. Особито се овакав употребљује при садевању високих камара, при увожењу крстина на гувно. И ово је заиста једно благодетно оруђе у пољопривредном свету. Слика 58 приказује нам такав један *elevator*.

Ј. Р.

ВИНОГРАДАРСТВО.

Заламања ластара

Виноградар сав свој посао тако ваља да удеси, да се сав онај уло-

жени труд и капитал, кога има и који је уложио у свој виноград, обилно наплати; то ће пак постићи,

кад све радове тако буде извршивао како ће потпуно одговорити сваки својој цељи.

Од не мале је важности и заламање ластара на чокоту. Главни смер овом раду јесте, да ластар понесав на себи рода, потпуно и снажно овај развије, да гроздови буду велики и једри. А уз то, или иза тога првог заламања кад се приступи проређивању непотребних ластара постићићемо и то да ће нам гроздови боља да сазру. Међутим другог заламања и исецање заперака је смер да приправимо лозу за на годину, да виноград боље понесе и да доста роди. — Ми ћемо се са сва три ова рада мало изближе да упознамо.

У пролеће орезан виноград потера из свих пунова ластар. Одма како крене, види се, да ли је виноград добро понео или не. Ако се међу првим листићима, који се почињу разчауравати, појави један или два врха, као рошчићи, знак је да је виноград добро понео. Где ове рошчиће — мале гроздиће — не видимо, ту ће касније врло слабо још плода бити и према томе се можемо доброј или рђавој години надати. У колико ластар буде напредовао у толико сразмерно и гроздићи ће се снажити и развијати. Сад ако негујемо винову лозу масом у винограду, оно морамо пазити на оно време, у које ће да доспе ластар за 5—7 dm. — до по бутина човечијих и тада одмах, још пре цветања треба све ластаре са родом на и још два ако и немају рода а лепи су и снажни уједно прикупити и шапом или рафијом их у један омот свезати. Како смо свезали одмах ваља маказама све врхове сасећи осим она два на јаловим ластарима што смо их оставили да се

снаже за догодишње лозе. Овај се посао с тога мора пре цветања урадити, да не би у добу цветања ластари са родни, сваки на обашка били и рђавом се времену изложили што свакојако врло рђаво утиче на понесени род. А даље да се већма снажи понесени род, и на послетку што до цветања без икакве сметње и ми можемо добро први пут да окопамо опрашимо — виноград, нити ластар нама смета, нити ми ластару, односно понесеном роду.

Ако сечокоће негује уз тачке или уз станива (етаже) то онда онет у гореспоменутој дужини ластара, односно док дорасте до прве летве или жице привеже се и одма заломи, ради исте оне горе истакнуте цељи.

Иза првог заламања, под бирања неродних ластара, везивања и прашења, наступа цветање винограда. У то доба, виногради морају бити у сваком погледу мирни, унутра се улазити не сме да би ово мирно прецветало; и добро се приметно јер иначе ако будемо тада какав посао свршивали међу ластаром, врло је лако могуће, да ће се цвет осути, и онда не ћемо кривити себе, и признати да смо ми томе узрок, него ћемо бацати сву кривицу на чокот и казаћемо за њега без икакве основе да је осинач. Грожђе у цвету може да се осне и због јачег ветра. Па баш због свих тих околности, особито и наглашујемо да пре цветања ваља повезати и опрашити га, и тада му неће ништа у тој мери шкодити, што би му иначе могло бити што шкодило.

Кад пређе цватња и погледимо виноград ми ћемо видети да су се пуцад лено развила и оснажила; даље ћемо видети да нам се и ластар отео. Он је наставио своје растење, али избијањем оног горњег ока што се налази на врху залом-

љеног ластара у пазуху крајњег листа. Ту је ластар потекао на и под њим још 2 и 3; а уз то још и из саме главе. Онај ластар који се појави на ластару из пазуха листа зове се **з а л и с т а к**.

Упазуху листа обично се налази два ока, једно веће и једно мање. Кад силом прекинемо даље растење ластара, онда оно веће око, добијајући више хране, крене; што би управо на годину ваљало да потера. Шта више, много се пута на таквом залистку појави и по који гроздић, наравно који је касно се показао, па због краткоће времена до јесени није се могао потпуно добро да развије, с тога у добу бербе и остане као **греш**. Но ни овај греш на ни залистак не треба ни мало ни да нас буни, ни страши, него слободно узмимо маказе и оцецимо га било над другим доњим оком (на том залистку) или баш са свим до основе му, до листа на главном ластару.

Грешент вели; а што се заиста прошлих година па и ове године на чокоћу које смо тако покушили да радимо и осведочило; — ако оставиш још два ока на залистку онда чуваш оно друго око за на годину, да ти оно рода донесе кад из себе ластар испусти. Не мислиш рђаво а и не радиш зло, али је боље кад оцечеш залистак до основе му, и тада ће оно мање око кренути као други залистак. Па на чему ћеш сад имати на годину рода? Ево на чему: Ако идућег пролећа овај други залистак оставиш у целости својој, само га мало орежеш на врху — он ће ти плод донети; а још боље ако га у то доба сасвим опет до основе његове општрим маказама орежеш, јер ћеш тада још више рода добити. Тада нећеш имати на лози родници ни једног видљивог ока — осим мо-

же бити најдоња два — јер је прво потерао први залистак — орезао си га; и друго мање је потерало и ово си у пролеће орезао — ал' су остале најглавније, најродљивије очи, на оној крвзи око орезаног места иза другог залистка. Ту се налазе четири т. зв. **сл е п а о к а**, која ће на пролеће, после резидбе сва четири да потерају и свако ће донети најмање по 2 грозда; дакле само на том једном месту 8 гроздова — предпостављајући да је чокот потпуно здрав и снажан, а и да виноградар није жалио труда да га још и у пролеће и преко лета још и добро гноји.

Кад смо свршили то друго заламање уједно се опет изодкидају и сви заперци што су међутим може бити на глави избили. Иза овог посла долази и друго прашење.

Августа месеца пре него што почне грозђе зрети долази треће заламање и то прво заламање врхова оних других залистака, да боље лозу родницу снажи; за тим опет закидање новопојављених заперака и напоследку исецање доњих листова на ластару, али само плојку листну да оцечемо а петељка да остане; горња 2 - 3 листа на сваком ластару се не сме дирати. Ово се чини с тога да сунце добије више маха да својом топлотом и светлошћу благодетно утиче на сазревање грозђа.

Кад се и то поради онда се заврши са трећим прашењем које је врло корисно, баш због тога да трава не смета сазревању грозђу. И иза овога рада не улази се унутра у бразде виноградске све до бербе.

Д О П Ш С.

Вел. Радинци 29/VI 890.

Наше чисто српско село лежи у неколико на подножју фрушке горе те наши сељани имају у истој-своје винограде, сем што имају неки и уз само село. Са северне

стране нашег села пружа се дакле дивно чаровита фрушка гора, а са југа не далеко река Сава.

У таковом, доста бајном положају наше село ретко је претрпело баш велику елементарну штету. Истина знају се и над наше село црни и густи облаци надвити и плаха киша падати, али се то већином подели и разиђе на фрушку гору и реку Саву. Како до сада тако и почетком овога месеца када се навукосе црни и густи облаци разиђосе се које на Саву које на фрушку гору; а лед, који падаше нанео је велике штете виноградима, који се у фрушкој гори између села Шуљма, Грегуреваца и Манђелоса налазе, нарочито пак потучено је сасма у овом последњем; а исто тако потучено је и жито у близу налазећем се потесу. Хвала буди Богу нашим сељанима је овде врло мало скоро ни мало квара начињено, осим онима који близу речених села винограде имају.

Око половине овога месеца и све до сада па и сада дани су један од другог топлији те није ни чудо што је код нас жетва у највећем, јеру, јер је јечам па и жито подпуно сазрело.

Путујући кроз околна села могу Вам штовани г. уреднице јавити: да су наши Сремци до сада већином храну пожељели и сад је снашају дома те дену у камаре или стогове, Неки, који су јечам или жито — по нужди — већ врли рекоше ми: да се храна доста добро плаћа

према очекивању због магле и у неколико елементарне штете.

У моме кратком путовању наишао сам на сељаке бивше граничаре из котара земунског, који су амо у наорију дошли, да жању и да заслуже штогод хране не имајући своје, јер им је лед потукао. Врло је жалосно — као што они веле — њихово стање због леда, који им је храну потукао те сад морају — што досад чинили нису — доћи амо и зарадити себи хране бар колико толико. По казивању истих потукао је лед где мање где више неке хатаре у селу Сурчину, Бољевци, Јакову, Бечмену, Прогари а нешто мало у Божанији и у Добановци. Што се кукуруза тиче, могу се сељани из гореречених села похвалити за сада, а тако исто и са осталом храном у ком потесу лед ухватио није. Време је и тамо од половине овога месеца сасма повољно.

Ето вам штовани г. уреднице у неколико означих — и ако у малом и неподуном — промену времена и рада и из другог краја нашег китњастог Срема са жељом и надом: да ће г. г. драге нам колеге с ове и с оне стране Дунава мало више пажње нашем овостраним једином пољопривредном српском листу полагати и што више под барјак „Домаћег Листа“ прикупити се те слешки поради на бољитак нашег народа, а о времену, раду и напредку пак из својих крајева јавна гласа дати.

С. В. В.

Ф А Б Р И К А

ХОФХЕРА И ШРАНЦА

у Бечу.

Препоручује своје богато стовариште разновретних и солидно уређених

ЕКОНОМСКИХ СПРАВА И МАШИНА

и то све по најновијој конструкцији и најбољој системи, а по врло умереним ценама и повољним платежним условима. — Богато илустревани ценовник шаље свакоме на захтевање бадава и франкирано.

Landwirtschafts-Maschinen Fabrik und Eisengesserei von

HOFHERR & SCHRANTZ

Wien X. Bez. Erlachgasse 26.

Штампано код Антона Мужика у Сомбору.